

«6D010200 – Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі»
мамандығы бойынша PhD докторант
Альменбетова Карлыгаш Жапсарбаевнаның
«Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың
математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау» тақырыбындағы
диссертациясының

АНДАТПАСЫ

Зерттеу тақырыбы: болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау.

Зерттеудің мақсаты: болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлауды теориялық тұрғыда негіздеп, әдістемесін жасау және оның тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жұмыстар арқылы тексеру.

Зерттеу жұмысының міндеттері:

- «қабілет», «математикалық қабілет» ұғымдарының мазмұны айқындалып, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлауды теориялық негіздеу;
- бастауыш сынып білім алушыларының математикалық қабілеттерін дамытудың педагогикалық шарттарын анықтау;
- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделін дайындау;
- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың әдістемесін дайындау, оның тиімділігін тәжірибелік-экспериментте сынақтан өткізу, ғылыми негізделген ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеу әдістері:

- теориялық зерттеу әдістері: жнақтау, талдау, салыстыру, құрылымдау, ассоциациялау, интерпретациялау, контент-талдау, сыни талдаулар, модельдеу; ал эмпирикалық зерттеу әдістері: байқау, сауалнама, анықтау, тест, диагностика, педагогикалық эксперимент, бақылау, тәжірибелік-эксперимент нәтижелерін математикалық-статистикалық талдау, өңдеу.

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар:

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың ғылыми-теориялық негіздерін айқындауда «қабілет», «математикалық қабілет» ұғымдарының мазмұны талданып, «математикалық қабілет – математикалық ұғымдарды меңгеру жылдамдығы, дәлелдеу және есептеу дағдылары, абстрактілі ойлау тереңдігі, сондай-ақ математикалық модельдер құру және талдау жасау іскерлігі» деп нақтыланды;
- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың әдіснамалық негіздерін

аксиологиялық тұғыр, іс-әрекеттік тұғыр, жүйелілік тұғыр, құзыреттілік тұғырлар құрайды;

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың педагогикалық шарттары айқындалды;

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың мазмұны мазмұндық-құрылымдық моделі негізінде түсініліп, танылады;

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау әдістемесінің тиімділігі (элективті курс бағдарламасы, оқу құралы) және тәжірибелік-эксперимент нәтижелері, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беріледі.

Зерттеудің негізгі нәтижелерінің сипаттамасы:

- «қабілет», «математикалық қабілет» ұғымдарының мән-мағынасы айқындалып, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың ғылыми теориялық негіздері анықталды;

- бастауыш сынып білім алушыларының математикалық қабілеттерін дамытудың педагогикалық шарттары айқындалды.

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалды;

- болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың әдістемелік жүйесі әзірленіп, эксперименттік – тәжірибе жүзінде тексерілді.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығының негіздемесі:

- «Қабілет», «математикалық қабілет» ұғымдарының мазмұны айқындалып, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың теориялық негіздері анықталды;

- Бастауыш сынып білім алушыларының математикалық қабілеттерін дамытудың педагогикалық шарттары айқындалды;

- Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі дайындалды;

- Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың әдістемесі әзірленіп, оның тиімділігі тәжірибе жүзінде тексерілді.

Зерттеудің жұмысының практикалық маңыздылығын «Оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту әдістемесі» мен «Бастауыш сынып оқушыларының зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты 2 элективті курс бағдарламасы, «Бастауыш

сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту» атты оқу құралы құрайды.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін білім алушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың әдістемелік кешенін жоғары және орта арнаулы педагогикалық оқу орындарында, бастауыш білім беретін мұғалімдердің біліктілігін арттыру мен қайта даярлау институтында, бастауыш сынып мұғалімдері, бастауыш білім беру бағдарламаларының білім алушылары қолдана алады.

Зерттеу жұмысының ғылымның даму бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: еліміздегі білім беру саласын дамытуға арналған мемлекеттік нормативтік-құқықтық құжаттар болып саналатын: ҚР-ның «Білім туралы» Заңы, ҚР жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында (жоғары кәсіби білім беру), «ҚР-да білім беруді және ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында», «Педагог мәртебесі туралы» заңында, болашақ маманның бәсекеге қабілеттілігін және кәсіби даярлығын дамыту, білім мазмұнын жетілдіру мәселелері басты міндеттер қатарына қойылған.

«Оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту әдістемесі» мен «Бастауыш сынып оқушыларының зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты 2 элективті курс бағдарламасы, «Бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту» атты оқу құралы бастауыш білім мен ғылымның даму бағыттарына сәйкес келеді.

Докторанттың әр басылымды дайындауға қосқан үлесінің сипаттамасы: докторанттың диссертациялық зерттеуінің нәтижелері 23 ғылыми еңбектің жариялануында көрініс тапты. Оның ішінде Scopus ақпараттық базасына енгізілген журналдарында 1 мақала; ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған тізіміндегі басылымдарында 3 мақала; Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары жинағында 6 мақала; алыс-жақын шетелдік конференция материалдарында 6 мақала; республикалық конференция материалдарының жинағында 2 мақала; ғылыми журналдарда 4 мақала және 1 оқу құралы дайындалып жарыққа шықты.

1. Pedagogical requirements for preparing future primary school teachers to develop mathematical abilities among students Review of International Geographical Education. – 2021. – № 11 (5). – P. 4541-4551. DOI 10.48047/rigeo.11.05.332 <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85117189210&origin=recordpage>

2. Бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту мәселесі Абай атындағы Қазақ ҰПУ-дың Хабаршысы. «Педагогикалық ғылымдар» сериясы. – 2019. – №1 (61). – 393-398бб. http://sp.kaznpu.kz/docs/jurnal_file/file20190529031225.PDF

3. Математиканы оқыту- бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамытудың негізгі тәсілі. Қазақстанның ғылымы мен өмірі. – 2020. – № 5/3. – 117-123бб. <https://www.naukaizhizn.kz/index.php/journal/article/view/89/89>

4. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау мәселелері. Абай атындағы Қазақ ҰПУ-дың «Педагогика және психология» журналы. – 2021. – № 4(49). –113-121бб. <https://journal-pedpsy.kaznpu.kz/index.php/ped/article/view/409>

5. Қабілет пен дарындылықты анықтау. «Жастар – білім, ғылым, қоғамның қозғаушы күші» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Талдықорған, 25-26 қазан. – 2019. – 42-45бб. <https://zhetysu.edu.kz/wp-content/uploads/2021/03/сборник-материалов-конференции-22.08.2019.pdf>

6. Бастауыш сынып оқушыларының қабілеттерін анықтау жолдары «Көшбасшылық және менеджмент: теория мен практиканың қазіргі даму тенденциялары» халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы. – 2019. – 208-212бб. [казнпу междунар сокp 19.pdf](#)

7. Болашақ мұғалімдерді оқушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау ерекшеліктері «Science and Education in the Modern World: Challenges of the XXI Century» атты V Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы. – Нұр-Сұлтан, 10-12 желтоқсан. – 2019. – 159-161бб. [БОБЕК 19-160-163_ Нурсултан.pdf](#)

8. Оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту жолдары «Innovation Management and Technology in the Era of Globalization». Materials of the VII International Scientific - Practical Conference. Volume II. – London, UK. January 8-10. – 2020. – P.179-183. [ЛОНДОН статья.pdf](#)

9. Система информационного забезпечення в закладах вищої освіти. Педагогічна наука І освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку. Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса. – 2020. – С.87-91. [Украине.pdf](#)

10. Оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту жолдары Профессор Е.Ы.Бидайбековтың 75-жылдығына және мектеп информатикасының 35-жылдығына арналған «Математикалық модельдеу мен ақпараттық технологиялар білімде және ғылымда» атты IX халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдарының жинағы. Алматы. 1-2 қазан, –2020. –535-542бб. [Бидайбеков 75 конф.pdf](#)

11. Ойын арқылы бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту Ғалым-методолог, профессор, педагогика ғылымдарының докторы Әлия Мендешқызы Мұханбетжанованың 70 жылдығына арналған «XXI ғасырдың білім беру парадигмасы: жаңа үрдістер, тәсілдер мен технологиялар» атты Халықаралық ғылыми-практикалық онлайн-конференцияның материалдары. II том. – Алматы. 13 сәуір – 2021. – 186-190бб. [Муханбетжанова конф.21.pdf](#)

12. Математикалық қабілетті дамытудың психологиялық шарттары Академик Оразбекова Күләш Айтмолдақызының 80 жас мерей тойына арналған «Адамзаттың ғаламдық мәселелерін шешуде ұлттық психологияның рөлі» атты халықаралық ғылыми -практикалық конференциясының материалдары.– Алматы, 21 сәуір. – 2021. – 105-108бб. [КУЛЯШ ОРАЗБАЕВА конф.pdf](#)

13. Профессиональная подготовка будущих учителей начальных классов Приоритетные направления развития науки в современном мире. Сборник научных статей по материалам V международной научно-практической конференции. 5 февраля, – Уфа. – 2021. – С.181-186. УФА 21 конф.pdf

14. Бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудағы тапсырмалар әлеуеті Университеттің 50 жылдығына арналған «Болашақ ұрпағы: ғылым мен білімнің тәжірибесі мен болашағы» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. –Талдықорған, 21 қазан. – 2022. – 74-81бб. <https://zhetysu.edu.kz/wp-content/uploads/2022/12/Сборник-конференции-18.11.2022.pdf>

15. Развитие творческих способностей младших школьников Научно-практический журнал «Заметки Ученого». 1-часть. – Ростов-на-Дону. – 2021. – №3. – С.92-96. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44881319>

16. Математика сабағында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту «Болашақ педагогтарды заманауи білім беру кеңістік жағдайында даярлау» республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Талдықорған, 26 наурыз. – 2021. – 62-66бб. ЖГУ респуб конф.pdf

17. Қабілеттің шығу тарихы мен түрлері «Қоғамның экономикалық және құқықтық дамуының өзекті мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Талдықорған, 18 қараша. – 2022. – 50-54бб. <https://zhetysu.edu.kz/wp-content/uploads/2022/12/Сборник-конференции -18.11.2022.pdf>

18. Развитие математических способностей у младших школьников. Научная дискуссия современной молодёжи: актуальные вопросы, достижения и инновации: Сборник статей IX Международной научно-практической конференции. – Пенза, 17 октября. – 2019. – С.82-85. <https://elibrary.ru/item.asp?id=41167528>

19. Выявление способности и одаренности Сборник статей по материалам международной научно-практической конференции. «Научные исследования в современном мире: Теория, методология, практика». Часть 3. – Уфа, 25 октября. – 2019. – С.175-180. <https://elibrary.ru/item.asp?id=41400050>

20. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби тұрғыдан даярлау «Жаһандық ғылым және инновация 2020»: Орталық Азия «Педагогикалық ғылымдар» сериясы II том.– 2020. – № 6 (11). – 30-34бб. Нурсултан 2020 конф.pdf

21. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлаудың психологиялық-педагогикалық алғышарттары. I. Жансүгіров атындағы ЖМУ Хабаршысы. – 2020. – № 1 (93). – Б.174-179. №1(93)-ВЕСТНИК-2020ж.pdf

22. Структурно-содержательная модель подготовки будущих учителей начальных классов к развитию. Материалы форума «Актуальные проблемы науки и образования», посвященного 300-летию Российской академии наук 12-13 декабря 2022г.–53-57с.

https://drive.google.com/drive/folders/1BHfl2Mxi_9qCiIdnciA8bqQkuAZpLOgH?usp=sharing

23.Болашақ мұғалімдерді оқушылардың математикалық қабілеттерін дамытуға даярлау мүмкіндіктері І.Жансүгіров атындағы ЖУ Хабаршысы. – 2023. – № 1 (106). – 50-57бб. <https://zhetyasu.edu.kz/wp-content/uploads/2023/04/>

24.Бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту. Оқу құралы. І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті. – Талдықорған, –2022.–130б. [Альменбетова \(2\).pdf](#) № 40361 2023 жылғы «10» қараша. [Свидетельство.pdf](#)